

Súkromné vlastníctvo je pilier civilizácie a pokroku

4.10.2026 - Martin Vlachynský | INESS

V Berlíne zvíťazila ultralavicová strana Die Linke. Partaj, otvorene sa hlásiaca k Honeckerovej totalitnej NDR, má toho v programovom talóne veľa. Snáď najviac rezonuje jej plán zoštatniť v Berlíne zhruba 220 000 bytov.

Obhajcovia (a že ich majú na Slovensku dosť) ich bránia argumentom, že súkromné vlastníctvo je spoločenská inštitúcia, nie fyzikálna konštanta. Jej podobu možno zmeniť.

Samozrejme, veď mnohí sa o to pokúsili. Ale teória plus skúsenosti za posledných 200 rokov popisali, že inštitúcia súkromného vlastníctva je jeden z pilierov nielen ekonomickej prosperity, ale modernej ľudskej spoločnosti ako takej. Akonáhle začneme s definíciou súkromného vlastníctva experimentovať, vedie to k problémom, alebo rovno ku katastrofe.

Výborne to popísal napríklad môj kolega Róbert Chovanculiak v knihe O pôvode prosperity. Úplná absencia súkromného vlastníctva je veľmi zriedkavá aj u prírodných národov, ktoré sa však vyznačujú väčšou mierou zdieľania. Ekonómka Elinor Ostromová dostala Nobelovu cenu práve za štúdium spoločného spravovania majetku v malých komunitách.

Kolektívne riešenia však spravidla fungujú iba v malých, súdržných spoločenstvách. Vo veľkých spoločnostiach plných cudzincov bráni kolektívnemu manažmentu veľká sociálna vzdialenosť a anonymita. Tu ostáva súkromné vlastníctvo kľúčovým nástrojom, ktorý zaisťuje kooperáciu a chráni vzácne zdroje pred plytvaním.

Ekonómia toto plytvanie popisuje ako „tragédiu obecnej pastviny“. Ak existuje spoločná lúka bez majiteľa, pastieri sa ponáhľajú spásť ju skôr, než tak urobia iní. V modernej spoločnosti môžeme tento problém aplikovať na čokoľvek, vrátane „vybývania“ bytov. Oslabovanie ochrany súkromného vlastníctva vedie k poklesu motivácií pracovať a investovať – a naopak.

Historických príkladov máme neúrekom. Hádam najslávnejší je príbeh čínskej dediny Xiaogang. V decembri 1978 sa 18 miestnych farmárov sa na konšpiračnej schôdzi rozhodlo pre radikálny a v nelegálny krok – tajnú privatizáciu pôdy na rodinné parcely. Úspech tejto inštitucionálnej zmeny v podobe prudkého nárastu produkcie sa šírila ako nákaza a stal sa iskrou, ktorá zapálila reformy Deng Xiaopinga a modernú Čínu. Ekonóm R.A. Radford zasa v slávnom článku ukazuje, ako súkromné vlastníctvo veľmi rýchlo zapúšťa korene aj v takom prostredí, ako sú zajatecké tábory.

Zahrávať sa takouto významnou spoločenskou inštitúciou v mene politických cieľov je hra s ohňom.

HN, 26.9.2026

<https://iness.sk/sukromne-vlastnictvo-je-pilier-civilizacie-a-pokroku>